

Archeologienota: Het archeologisch bureauonderzoek aan de Lochtingstraat te Evergem

**Annelies De Raymaeker
Caroline Dockx**

**Tienen, 2017
Studiebureau Archeologie bvba**

Op basis van deze factoren kan er een verwachting gecreëerd worden voor archeologische sporensites vanaf de metaaltijden tot en met de volle middeleeuwen. De mogelijke aanwezigheid van een bewaarde paleobodem verhoogt het potentieel op het aantreffen van een in situ bewaarde prehistorische artefactensite. De landschappelijke situatie is echter niet gunstig voor de aanwezigheid van dergelijke sites. Op de Ferrariskaart (1771-1778) wordt binnen het projectgebied de aanwezigheid van twee gebouwen gesitueerd. Op de Atlas der Buurtwegen (1841) is deze bewoning verdwenen.

Eerst wordt de opportuniteit van de diverse methoden van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuin	Motivering
Landschappelijke boringen	Nee	Hoewel er op de bodemkaart de mogelijke aanwezigheid van een paleobodem wordt gekarteerd, wordt geen landschappelijk booronderzoek voorgesteld. De topografische en landschappelijke situatie van het projectgebied is eerder ongunstig voor de aanwezigheid van steentijd artefactensites. Hierdoor zal een kosten-baten-analyse tot een negatief resultaat leiden. De ingreep in de bodem tijdens een dergelijk onderzoek blijft beperkt, maar de kosten wegen niet op tegenover de verwachte baten.
Landschappelijke profielputten	Nee	Ondanks de indicatie van een paleobodem wordt er niet geopteerd om landschappelijke profielputten te graven. Er zijn geen landschappelijke elementen die wijzen op een verhoogd potentieel voor het aantreffen van een prehistorisch artefactensite. Er zijn daarnaast ook geen elementen, zoals verwachte verstoringen, die een dergelijk onderzoek noodzaken. Binnen dit project betekent het graven van landschappelijke profielputten enkel een meerkost en zal het niet leiden tot kenniswinst. Daarnaast betekent het ook een verstoring van eventueel aanwezige archeologische waarden.
Geofysisch onderzoek	Nee	Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Ook dient er op gewezen te worden dat vooral grote en specifieke sporen opgemerkt worden tijdens dit soort onderzoek. Kleinere sporen die mogelijk deel uit maken van een plattegrond worden al sneller niet opgemerkt. Ook dient na de uitvoering van geofysisch onderzoek steeds verder onderzoek met ingreep in de bodem plaats te vinden om de aard van de aangetroffen anomalieën te verifiëren. Dergelijk onderzoek is niet nuttig en niet noodzakelijk.

Veldkartering	Nee	Binnen dit onderzoek biedt deze methode geen meerwaarde en zal dit vermoedelijk niet tot kenniswinst leiden.
---------------	-----	--

Vervolgens wordt de opportuniteit van de diverse methode voor vooronderzoek met ingreep in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuin	Motivering
Verkennd archeologisch booronderzoek	Nee	Hoewel er op de bodemkaart de mogelijke aanwezigheid van een paleobodem wordt gekarteerd, wordt geen booronderzoek voorgesteld. De topografische en landschappelijke situatie van het projectgebied is eerder ongunstig voor de aanwezigheid van steentijd artefactensites. Hierdoor zal een kosten-baten-analyse tot een negatief resultaat leiden. De ingreep in de bodem tijdens een dergelijk onderzoek blijft beperkt, maar de kosten wegen niet op tegenover de verwachte baten.
Waarderend archeologisch booronderzoek	Nee	Hoewel er op de bodemkaart de mogelijke aanwezigheid van een paleobodem wordt gekarteerd, wordt geen booronderzoek voorgesteld. De topografische en landschappelijke situatie van het projectgebied eerder ongunstig. Hierdoor zal een kosten-baten-analyse tot een negatief resultaat leiden. De ingreep in de bodem tijdens een dergelijk onderzoek blijft beperkt, maar de kosten wegen niet op tegenover de verwachte baten.
Proefputten in functie van steentijd artefactensites	Nee	Hoewel er op de bodemkaart de mogelijke aanwezigheid van een paleobodem wordt gekarteerd, wordt geen booronderzoek voorgesteld. De topografische en landschappelijke situatie van het projectgebied eerder ongunstig. Hierdoor zal een kosten-baten-analyse tot een negatief resultaat leiden. De ingreep in de bodem tijdens een dergelijk onderzoek is eerder beperkt, maar de kosten wegen niet op tegenover de verwachte baten.
Proefsleuven en/of proefputten	Ja	Het is nuttig deze methode toe te passen op het terrein, omdat de onderzoekstechniek een beter ruimtelijk overzicht biedt dan de voorgaande onderzoekstechnieken. Omwille daarvan, en de verwachting dat er geen complexe verticale strategie aanwezig is, is een proefsleuvenonderzoek aangewezen. Om beter ruimtelijk inzicht toe te laten is het nodig een groter percentage van het terrein

		<p>(12,5%) te onderzoeken dan de voorgaande onderzoeksmethoden, wat resulteert in een grotere schadelijke impact op het bodemarchief. Deze methode is echter niet overdreven schadelijk te noemen.</p> <p>Ondanks de grotere schadelijke impact op het bodemarchief is deze onderzoeksmethode nodig om verdere uitspraken te kunnen doen over de aanwezigheid van een archeologische site op het terrein.</p>
--	--	---

Na afweging van de opportuniteit van elke individuele onderzoeksmethode wordt de combinatie van verschillende methoden afgewogen op basis van dezelfde criteria. Op basis van hogerstaande afwegingen wordt een vooronderzoek voorgesteld dat bestaat uit een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd over het gehele onderzoeksgebied.

Het proefsleuvenonderzoek kan maar pas doorgaan indien het terrein volledig ontdaan is van alle hoge(re) begroeiing en bomen. Aangezien de diepte van het archeologische vlak niet gekend is, mogelijk bomen enkel bovengronds verwijderd worden. Stronken en wortels mogen niet worden verwijderd.

Het terrein is momenteel niet in eigendom. De aankoop van de percelen geldt onder opschortende voorwaarden, de voorwaarde zijnde dat er een verkavelingsvergunning kan worden bekomen. Bijgevolg kan het vooronderzoek enkel in uitgesteld traject uitgevoerd worden. Pas wanneer de opdrachtgever eigenaar is van de betrokken percelen, kan het archeologisch onderzoek (met ingreep in de bodem) van start gaan.

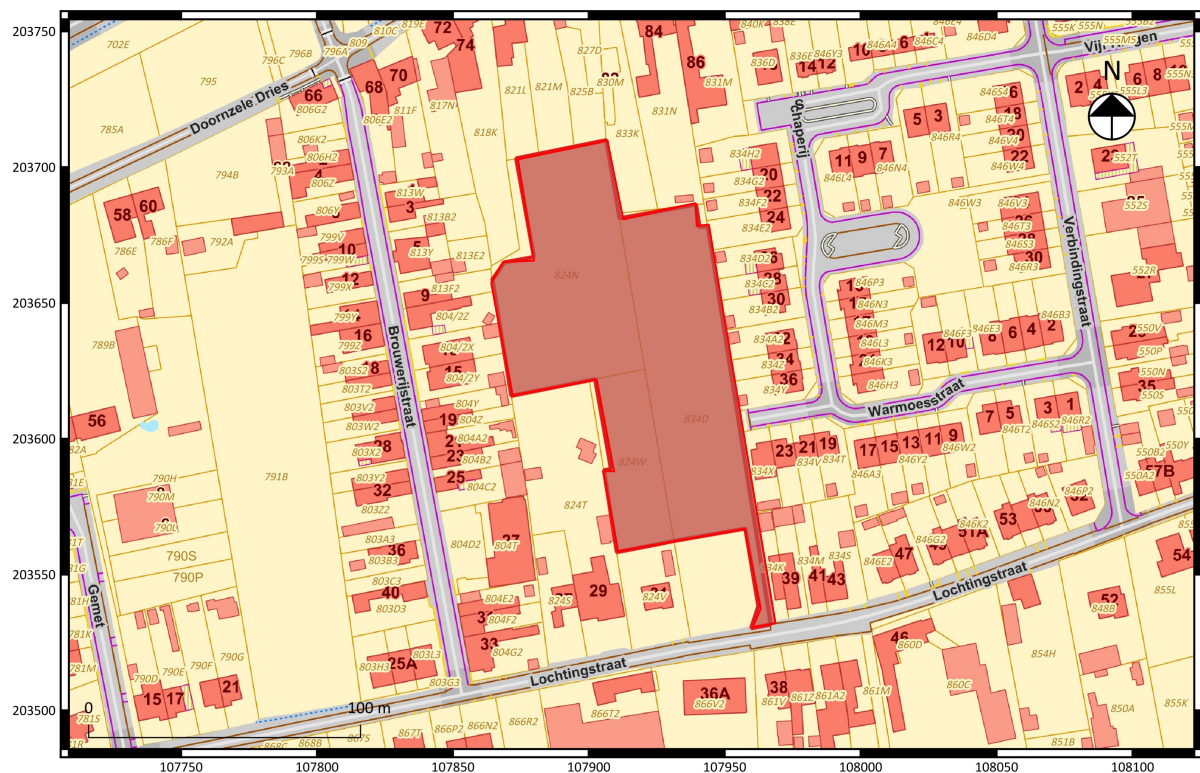

Fig. 2.1: Syntheseplan met aanduiding van de zone geselecteerd voor verder onderzoek.

2.3 Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

2.3.1 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Doelstelling van een vooronderzoek met ingreep in de bodem is nagaan of archeologische niveau 's aanwezig zijn in het projectgebied en op welke diepte om een inschatting te kunnen maken van de verstoring van de bodem van de geplande werken. Verder dient het vooronderzoek met ingreep in de bodem uitspraken te kunnen doen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site binnen het onderzoeksgebied en over het potentieel op kennisvermeerdering.

Kunnen de gegevens uit het vooronderzoek met ingreep in de bodem bijkomende informatie aanleveren die toelaten de hypothesen gebaseerd op het bureauonderzoek te bevestigen, verfijnen of bij te sturen op vlak van de opbouw van de ondergrond, aanwezigheid van intacte bodems, verstoring van de oorspronkelijke bodem, verwachte periode en aard van de site bijvoorbeeld?

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Kan de aanwezigheid van een podzol- of andere paleobodem worden vastgesteld? In hoeverre is deze nog intact?
- In hoeverre is de oorspronkelijke bodem (sub)recent verstoord?
- Zijn er archeologisch relevante sites aanwezig?
- Wat is de omvang en begrenzing van deze archeologische sites?
- Wat is het wetenschappelijk potentieel van de aanwezige sites?
- Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveau 's?
- Kan er een link gelegd worden tussen de aangetroffen site en de sites die in het verleden reeds in de omgeving werden onderzocht?
- Waar ligt/ lag de hoogste grondwaterspiegel?

Het vooronderzoek in zijn geheel kan als volledig worden beschouwd als er voldoende informatie werd gegenereerd om:

- een te bekrachtigen nota op te maken die de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende staft.
- een te bekrachtigen nota op te maken die het ontbreken van potentieel op kennisvermeerdering afdoende staft.
- een te bekrachtigen nota op te maken die de onmogelijkheid voor een behoud in situ staft en een plan van aanpak hiervoor biedt.
- een te bekrachtigen nota op te maken die de mogelijkheid voor een behoud in situ staft en een plan van aanpak hiervoor biedt.

De onderzoeksmethode beslaat de oppervlakte van 8.757 m², zoals die is afgebakend op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek (fig. 2.1). De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen en de bijkomende onderzoeksvragen van het assessment beantwoord zijn.

2.3.2 Onderzoeksstrategie, methode en technieken

Voor de gehanteerde onderzoekstechnieken is hoofdstuk 8.6 van de Code van de Goede Praktijk van toepassing.

De sleuven worden aangelegd volgens de Code van Goede Praktijk (CGP 8.6). Wat betreft het ruimtelijke patroon van de proefsleuven is echter enkel een regelmatige ruimtelijke spreiding vereist. De keuze van de breedte en lengte van de proefsleuven, hun onderlinge afstand, hun patroon en de oriëntatie ervan is afhankelijk van de aard van de ondergrond, de doelstelling van het onderzoek, de te verwachten densiteit en spreiding van sporen en vondsten en de terreingesteldheid (CGP 8.6.2).

Op basis van deze criteria werd er gekozen voor proefsleuven van 1,8 – 2 m breed. In moeilijk leesbare bodems kan er voor bredere proefsleuven (3 – 4 m) gekozen worden vanuit de overtuiging dat dit de herkenbaarheid en leesbaarheid van de sporen ten goede komt. Echter, recent onderzoek⁷ heeft uitgewezen dat bredere sleuven bij continue sleuven eenzelfde dekingsgraad tot gevolg heeft als de 2 m brede proefsleuven. Daarenboven ligt het gemiddeld aantal sporen dat wordt aangesneden bij 4 m brede sleuven steeds lager in vergelijking met de 2 m brede variant. Vanuit economische redenen wordt er bijgevolg voor 2 m brede proefsleuven geopteerd. Wanneer deze met een maximale tussenafstand van 15 m worden uitgegraven, zullen de sleuven minstens 12,5% van het te onderzoeken terrein blootleggen, zoals in de Code van de Goede Praktijk wordt voorgeschreven (CGP 8.6): De sleuven moeten minstens 10% van het volledige terrein beslaan, tenzij tijdens de uitvoering van de werking grote bodemverstoringen worden vastgesteld. In totaal moet minstens 12,5% van het terrein onderzocht worden. Indien een archeologische site wordt aangetroffen, worden extra proefsleuven en/of kijkvensters gegraven om een afbakening van de site te bekomen. Daarnaast worden ook kijkvensters gegraven om schijnbaar lege en archeologievrije locaties nader te bekijken. De oriëntatie van de proefsleuven wordt voorgesteld omdat dit inspeelt op de terreingesteldheid van het projectgebied (fig. 2.2).

Tijdens het proefsleuvenonderzoek wordt extra aandacht besteed aan de mogelijke aanwezigheid van prehistorische artefactensites. Hoewel de verwachting hiervoor eerder laag is, kan ze – mede door de mogelijke aanwezigheid van een bewaarde paleobodem – niet volledig worden uitgesloten. Indien tijdens het onderzoek artefacten worden aangetroffen, worden deze in 3D ingemeten en geregistreerd. Indien nodig worden de artefacten nog tijdens het onderzoek voorgelegd aan een materiaaldeskundige.

De proefsleuven en noodzakelijke kijkvensters worden uitgegraven met een graafmachine met een tandenloze bak. De proefsleuven worden aangelegd op alle archeologische niveaus waarop grondsporen te zien zijn.

De uitvoerders van het proefsleuvenonderzoek dienen niet te beschikken over bijkomende specifieke competenties ten opzichte van deze opgenomen in de Code van Goede Praktijk.

⁷ Haneca e.a. 2016

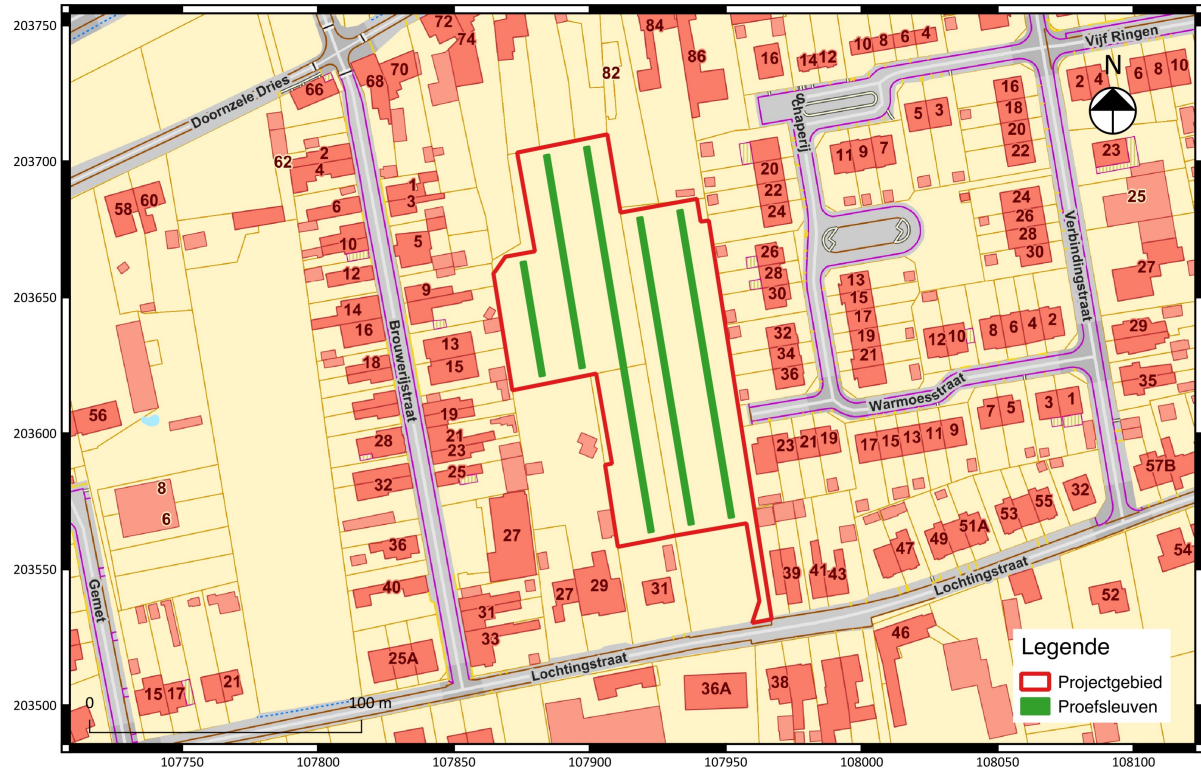

Fig. 2.2: Zicht op de geplande proefsleuven binnen het projectgebied.